

בראשית י"ב - קישור לפרק

תקציר

הסיפור מתאר את אברם (אברהם), גדול המאמינים ואבי האומה העברית, בנדודיו מחרן אל כנען בעקבות קריאתו של ה' אליו. המסע הפיזי מתברר גם כמסע רוחני ואמוני שבמהלכו מונח הבסיס לברית שבין אברם לה'. מערכת היחסים ההדדית בין אברם לה' עומדת במבחן גם כשנאלץ אברם לרדת למצרים בעקבות הבצורת שפקדה את כנען.

סיכום הפרק

במרכז הפרק עומדים שני מסעות פיזיים שאברם בוחר לעשות: האחד מארץ מולדתו אל כנען, במצוות ה' (פס' א'-ט'), והשני אל מצרים בשל הרעב הכבד בארץ כנען (פס' י'-כ'). בשני המסעות נדרש אברם להתמודד עם תלאות ומכשולים, בטח על רקע גילו ואחריותו לאשתו שרי, לאחיינו לוט, לעבדיו ולרכושו. בה בעת מסעותיו אלה הם גם רוחניים ונפשיים, שבהם באה לידי ביטוי שאלת האמונה והדבקות המוחלטת בה', שמעורבותו ברורה בשני המסעות גם יחד. בסיפור זה מכוננת ברית בין ה' לאברם, שבה נאמנות אברם לה' והליכה בחוקותיו תביא עליו ברכה והגנה. הגנתו זו של ה', כהבטחה לאברם, מתקיימת כבר בעת הגעתו של אברם למצרים (פס' ט"ז).

פס' א'-ט' חושפים את הקשר הראשוני שבין ה' לאברם, כאשר פנה אליו בציווי "לך לך", ומבקש ממנו להתנתק מכל המוכר לו: ארצו (מרחב גיאוגרפי), מולדתו (מחוז מגורים) ובית אביו (משפחה מורחבת). סדר הניתוקים של אברם מסודרים מן הקל אל הכבד כדי ליצור הדרגה בבקשה והיענות לה. המספר המקראי רוצה לצייר את דמות אברם כנאמנה ודבקה בה', ועל כן הוא משתמש בשורש הל"כ גם בתיאור הביצוע של אברם: "וילך אברם כאשר דיבר אליו ה'" (פס' ד'). אברם, כשהוא בן 75, ללא היסוס או התלבטות עוזב את אזור מגוריו אל "הארץ אשר אראך" = מקום לא נודע, מבחינתו. הוא לוקח עמו את אשתו שרי (שרה), את לוט אחיינו (שאימץ בעקבות מות אחיו הרן) ואת כל רכושו הפיזי והאנושי ('הנפש אשר עשו בחרן' = עבדים ושפחות שקנו/נולדו להם). כלומר, משלחת גדולה של אנשים וחיות משק אשר מעתיקה את מגוריה לכנען בעקבות הברית של אברם וה'.

כאשר אברם מגיע לכנען, הוא נודד בתוכה ועובר ממקום למקום, ובל מקום הוא זוכה לה' במזבח שמקים וקורא בשם ה'. הערת המספר: "והכנעני אז בארץ" (פס' ז') היא הערה מטרימה שמצביעה על כך

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

שאברם הגיע למקום המיושב בידי אחרים, והיא רומזת להמשך, שבו עתידים אברם וזרעו לרשת ארץ שיש בה תושבי קבע.

פס' י-כ' מתארים את ירידת אברם ושרי למצרים בשל בצורת שפקדה את כנען והביאה לרעב קשה. מצרים, שנהנתה ממי הנילוס ומחקלאות יציבה, סיפקה לעמי האזור מזון בימי הרעב. בבואם של אברם ושרי למצרים, מבקש אברם משרי להציג עצמה כאחותו בפני רשויות השלטון המצרי. הוא מבין שיופיה הרב של שרי יגרום לאנשי המלך לקחת אותה אליו לאישה. לו הציג אברם עצמו כבעלה, היו נאלצים להרוג אותו כדי לקחתה. תכניתו של אברם התגלתה כמועילה – שרי "אחותו" נלקחת לבית פרעה ולאברם ניתן בעבורה רכוש רב. תכונתו של אברם "לראות קדימה" עומדת לו פה בבירור ותחזור על עצמה בסיפורים נוספים. המלך פרעה נענש על ידי ה' על לקיחת שרי, וכל גופו מקבל נגעים (מחלות עור). זהו ביטוי להשגחה עליונה של ה' על אברם וביתו. פרעה מגרש את אברם ושרי מארצו בשל התרמית שעשו.

אמצעים ספרותיים בפרק: **שורש מנחה** -בר"כ, הל"כ. **תקבולת** (פס' ג'): "ואברכה מברכיך, ומקלליך אאר".

בראשית י"ג - קישור לפרק

תקציר

לאחר תקופת זמן לא ידועה מאז שחזרו אברם ובני ביתו ממצרים, נוצרת בעיה: הרכוש הרב שיש לו וללוט לא מאפשר להם לשבת = לגור באותו אזור יחד. מריבה שנוצרת בין הרועים שלהם על שטח המרעה מביאה את אברם לפעול למען שלום בית וקשרי משפחה טובים. מעשהו של אברם מביא את ה' להדגיש את בעלותו של אברם על ארץ כנען.

סיכום הפרק

נדודיו של אברם ממשיכים גם בסיפור זה, כאשר הוא מגיע לנגב יחד עם שרי ולוט, ומשם ממשיך לאזור בית אל, שם הוא השתקע עוד בטרם ירד למצרים ושם גם הקים מזבח לה' (י"ב, ח'). פס' ב' ופס' ה' מהווים את הרקע לעלילה שבסיפור, והם מכילים תיאור כלכלי הנקשר לרכוש שהיה לאברם וללוט (אנשים מבוססים כלכלית).

התנכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן זאה

הבעיה העומדת במרכז הסיפור נעוצה בהערת המספר "ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו" (פס' ו'), המתארת מצב שבו לאברם ולוט היה רכוש רב מדי (עדרי צאן ובקר), שיצר מריבה בין הרועים שלהם על שטחי המרעה הנדרשים להאכלת בעלי החיים. שוב מעיר המספר הערה הנוגעת לעמים אחרים היושבים בכנען: "והכנעני והפריזי אז יושב בארץ" (פס' ז'), ובאמצעותה מבקש להעצים את מצוקת השטח, ששימש אנשים נוספים מלבד את אברם ולוט.

גדולתו של אברם ויכולתו לראות קדימה מופיעות בשנית, כאשר הוא בוחר להעדיף את שלום הבית והמשפחה על פני מאבקים על שטח, דבר העומד לזכותו, כמי שידע שהארץ כולה מורשת לו: "ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רועי ובין רועיך כי אנשים אחים אנחנו" (פס' ח'). אברם מאפשר ללוט לבחור את השטח המועדף עליו.

לוט בוחר בערי כיכר הירדן, שם מצויות סדום ועמורה. השיקולים שמפעיל לוט נתפשים ככלכליים ואקלימיים: הוא מזהה בכיכר הירדן שפע של מים ('כולה משקה') שישמשו לעדרים וכן יופי הנראה "כגן ה'", כארץ מצרים". ההערה "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאוד" מטרימה סיפור העתיד לקרות בהמשך, ויש הרואים בה ניסיון של המספר למתוח ביקורת עקיפה על בחירתו של לוט שתביא על משפחתו אסון בהמשך (פרק י"ט).

פנייתו של ה' לאברם לאחר ההיפרדות מלוט (החל מפס' י"ד) מדגישה כי אברם הוא היורש הבלעדי של כנען חרף ויתורו ללוט, ומצביעה על עמידתו של ה' בברית עם אברם. ה' משתמש בארבע רוחות השמיים כדי לבטא את הריבונות של אברם על שטח רחב כל כך: צפונה (צפון), נגבה (דרום), קדמה (מזרח) וימה (מערב), וכן במילה מכלילה "כל (הארץ)". בדבריו אנו מוצאים ממד סמלי בתיאור של זרע אברם, שיהיה "כעפר הארץ, אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ, גם זרעך יימנה", כלומר עצום ובלתי ניתן לספירה, בדומה לגרגירי החול. ה' מצווה על אבם לתור את הארץ, להתהלך בה לאורכה ולרוחבה כדי להכיר כל חלק וחלק בתוכה.

הסיפור מסתיים במעבר של אברם לאלוני ממרא שבחברון, שם הוא בונה מזבח נוסף לה'.

אמצעים ספרותיים בפרק: **תקבולת** (פס' ט'): "אם השמאל ואימנה, ואם הימין ואשמאילה".

בראשית ט"ו - קישור לפרק

תקציר

פנייתו של ה' בהבטחות לאברם מסתיימת בכריתת ברית ביניהם, אשר במהלכה מקבל אברם נבואה קשה על גורל צאצאיו בעתיד. ברית זו, המוכרת בשמה "ברית בין הבתרים", תהווה לאורך דורות בסיס מוצק למחויבות של יתר האבות וצאצאיהם לה' וההיפך. הדיאלוג המתקיים בה, מלמד על צדדים נוספים באישיותו של אברם.

סיכום הפרק

במרכז הסיפור עומדת ברית חד-צדדית, שבה ה' פונה לאברם בהתגלות ('במחזה') ומרגיע אותו שהוא מוגן ('אנכי מגן לך'), מבורך ('שכרך הרבה מאוד') ושרוי בחסות האל ('אל תירא'). ניתן להבין את פניית ה' כנקודת עצירה שבה הוא גומל לאברם על שבחר לשמוע בקולו בראשונה, כאשר ציווה אותו: "לך לך". מאחר שדברי ה' הם כלליים מדי, אברם מתעניין לגבי סוג השכר שיקבל: "מה תתן לי?", ומוסיף: "ואנכי הולך ערירי, ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר". בדבריו אלה מביע אברם התעניינות בשכר האלוהי, אך גם תמיהה, שכן כל שיביא לו ה' לכאורה "מיותר", הרי אין לו צאצאים שיירשו אותו לאחר מותו, והאדם הקרוב אליו ביותר לקבל את האחריות על שיישאר לאחר מותו, הוא העבד שלו - אליעזר מדמשק. כדי לחזק את עמדתו זאת, מזכיר אברם לה' שהוא לא נתן לו זרע, דבר שעלול להתפרש כהאשמה, ואף יחזור בדבריה של שרי (ט"ז, ב'), משום שה' שולט בכל, גם בפריון. כאשר חוזר אברם בפעם השנייה על הרעיון שבן ביתו (העבד) יירש אותו (פס' ג'), מתקן אותו ה' ומדגיש: "כי אם אשר ייצא ממעיך, הוא יירשך", כלומר לאברם יהיו ילדים ביולוגיים. כדי לסמל זאת ה' מבקש מאברם לספור את הכוכבים, בידיעה ברורה שלא ניתן. בכך הוא מראה לו שכמות צאצאיו תהיי ככוכבי השמיים = רבה ועצומה: "כה יהיה זרעך". בעקבות דברי ה', נאמר על אברם: "והאמין בה" (פס' ו'), אך לא ברור מהמשך הפסוק: "ויחשבה לו צדקה" למי זה מיוחס - אברם החשיב לה' את ההבטחה כצדקה, או שה' החשיב לאברם את האמונה בו כצדקה.

בפס' ז' מבטיח ה' לאברם שוב, מלבד שיהיה לו זרע, את הארץ, ארץ כנען. יכולתו של אברם לחשוב בגדול וקדימה מביאה אותו לכדי פקפוק בהבטחות ה': לרשת ארץ ולהוליד צאצאים, שכן אין לו ילדים כבר שנים רבות (שרי עקרה) וכן כי בארץ יושבים עמים כנעניים. דבר זה מביא אותו לשאול את ה':

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

"במה אדע כי אירשנה?", כלומר לבקש הוכחות שההבטחה תתקיים. בנקודה זו נדמה כי ה' מבין שאברם נמצא בעמדה לא בטוחה, וכדי לסמל את ההבטחה, הוא מצווה עליו לבתר (לחתוך לנתחים) בעלי חיים: עגלה משולשת (בת 3), עז משולשת (בת 3), איל משולש (בן 3), תור וגוזל. ברית בין הבתרים מסומלת במעבר ה' על ידי תנור העשן ולפיד האש בין הבתרים (פס' י"ז), מעשה המצביע על הבטחת הברית וחתירתה על ידי ה'. יש הרואים בפס' י"ב-ט"ז תגובת ענישה של ה' על פקפוקו של אברם בהבטחותיו. בתוך כך ניתן למצוא בהם שתי נבואות: אישית לאברם ('תבוא אל אבותיך בשלום ותקבר בשיבה טובה') ולאומית לצאצאיו ('גר יהיה זרעך בארץ לא להם'), כלומר ה' ישעבד את בני ישראל בידי עם זר למשך 400 שנים (בהמשך זה יתגלה כמצרים), שגם אותו יעניש ה'.

בדברי אברם מצויות שתי שאלות ('מה תיתן לי?', 'במה אדע כי אירשנה?') והאשמה ('הן לי לא נתת זרע'), שניתן לראות בהן פקפוק המבוסס על הבנת המציאות, אך בה בעת למצוא בהן תקווה גדולה לקבל הבטחה שדברי האל יתקיימו במלואם. כך גם ניתן להבין את המעשים הסמליים שעושה ה' (פס' ה', י"ז) לחזק את אברם.

מתיאור הסיום של הסיפור ניתן לזהות את גבולות "הארץ המובטחת" שנתן ה' לאברם, גדולים יותר מגבולות ישראל הנוכחית.

אמצעים ספרותיים בפרק: **תפקידי שאלות** (פס' ב', ח') – הבעת בירור או הטלת ספק או התרגשות.

בראשית ט"ז - קישור לפרק

תקציר

מעשה אמיץ שבו נוקטת שרי מתגלה בהמשך כטעות שפגעה בה. ניסיונה לגייס את אברם לצדה נכשל, וכשהיא לוקחת את השליטה בחזרה לידיה, היא פוגעת בהגר שפחתה, אשר בורחת למדבר מפניה. שם פוגשת הגר במלאך ה', המגלה לה את שעתיד לקרות לה ואף דורש ממנה לחזור להתענות תחת ידי גבירתה שרי, כדי שלא תישקף סכנת חיים לבן שבבטנה.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

סיכום הפרק

במרכז סיפור זה עומדת דרמה משפחתית במיטבה. פס' א' הוא פתיח לפרוזה (סיפורת) קלאסית - יש בו אקספוזיציה המציגה את הדמויות, את הבעיה ורמז לפתרון: בשל עקרותה של שרי היא מבקשת מאברם לבוא אל הגר (לשכב עמה) "ולהיבנות ממנה", כלומר להביא ממנה בן (ויש שמבינים מילים אלא כתקווה של שרי להיקלט בעצמה על ידי כך שהריונה של הגר ייתן לה ברכה). הגר היא השפחה המצרית של שרי, שסביר להניח כי ניתנה לה בזמן ירידתה עם אברם למצרים בתקופת הרעב (י"ב, ט"ז), ובמזרח הקדום אישה עקרה יכולה הייתה לדרוש משפחותיה להיכנס להיריון מהאדון ולמסור לגבירה את הילדים, שייחשבו כשלה (עבדים ושפחות נחשבו לרכוש של האדון והגבירה, וכך גם ילדיהם שנולדו בתקופת עבדותם).

גם כאן הקשר בין אלוהים לפיריון ולהולדה ברור למאמין: שרי בפסוק ב' מייחסת את העקרות לה' "עצרני ה' מלדת" כמו שאברם בברית בין הבתרים אמר לה' "הן לי לא נתת זרע" (ט"ו, ג'). אברם מציית לשרי וקשוב לבקשתה, ואכן הגר ניתנת לו לאישה ונכנסת להיריון ממנו, חז"ל אומרים "מביאה ראשונה", כלומר מהפעם הראשונה שבה שכבו. אלא שכאן מתרחשת תפנית בעלילה - שינוי בהתנהגותה של הגר ויחסה לגבירתה: "ותרא כי הרתה ותקל גבירתה בעיניה". מהרגע שמבינה הגר שהיא בהיריון מאברם, היא מזלזלת בשרי וככל הנראה, לא מתנהגת לפי הוראותיה. התנהגות זאת מביאה את שרי לכעס גדול ולהטלת האשמה על אברם, מחוסר אונים ותסכול. למעשה, דורשת שרי מאברם שיעמוד לצדה מול הגר. אברם מצדו אינו נוקט עמדה פעילה, ובאופן סביל אומר לשרי שתטפל בהגר בדרך הנכונה לה, שכן היא שפחתה והיא הממונה עליה. שרי מחליטה לענות את הגר עד שזאת בורחת למדבר.

מלאך ה', הנשלח להושיע את הגר במדבר, הוא הוכחה נוספת לכך שה' מחויב לבריתו עם אברם, שכן הוא דואג לזרעו שבדרך. המלאך פוגש את הגר ליד המעיין במדבר, ובדבריו נמצאים רמזים שעשויים לסייע להגר להבין שהוא מלאך ה': הוא פונה אליה בשמה (יודע מי היא, אך היא אינה יודעת מי הוא), הוא מנבא לה צאצאים רבים שייצאו ממנה, מנבא על הבן שיוולד לאברם ולה וכן דורש ממנה לקרוא לו בשם ישמעאל (כי ה' שמע את מצוקתה). הגר קוראת לבאר שעל ידה פגשה את המלאך "באר לחי רואי", כלומר הבאר לה' שראה אותה ואת המשבר שלה, ולאחר מכן חוזרת להתענות תחת גבירתה, כמצוות המלאך, ויולדת את ישמעאל לאברם, בהיותו בן 86 שנים.

אמצעים ספרותיים בפרק: **מדרש שם** - ישמעאל, באר לחי רואי. **תקבולת** (פס' י"ב): "ידו בכל ויד כל בו".

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן דאה

בראשית י"ח - קישור לפרק

תקציר

בפרק הקודם סופר ששמו של אברם שונה לאברהם וכי אברהם עשה בעצמו לעצמו ברית מילה בגיל 99. כעת מסופר שה' ו/או אורחים/מלאכים מתגלים לאברהם ואברהם מתואר כ"אות ומופת" (=דוגמה/מודל להתנהגות טובה) למכניס אורחים מושלם. במהלך הביקור/חלום נבואי – המלאכים מבשרים לו על מועד לידת יצחק (כעת חיה = בעוד שנה) וששרה ששומעת את השיחה מבעד לאוהל היא צוחקת על כך שה' כועס על כך שה' לא מודה באשמה ולא מתנצלת על כך (כמו חווה).

לאחר שהאורחים/מלאכים הולכים ה' מודיע לאברהם שהוא עומד להחריב את סדום ועמורה (כדי לבחון את תגובת אברהם? כדי שאברהם יתפלל בעדם?) ואברהם מוחה על כך ומנהל פולמוס (ויכוח) תקיף מאוד מול ה' במהלכו אברהם מאשים את ה' שהוא לא אלוהי צדק אם הוא הורג צדיקים ורשעים כאחד (כלומר מעניש ללא קשר להתנהגות). לאחר הדיון הארוך במהלכו ה' התחייב לא להשמיד את סדום ועמורה אם יש שם צדיקים, אברהם נכנע כי מסתבר שאין שם אפילו לא עשרה צדיקים (אלא רק צדיק אחד בלבד בסדום – לוט – שה' שולח את המלאכים כדי להצילו – כפי שנלמד בפרק הבא).

סיכום הפרק

מי וכיצד פונה לאברהם?

הפרק פותח במילים "וַיֵּרָא" (התגלה) אֵלָיו ה', בְּאֵלָיו מִמָּרָא (ליד חברון); והוא (אברהם) יֵשֵׁב פֶּתַח (בכניסת) הָאֵהָלָה כָּחֵם (בשיא החום של) הַיּוֹם. אולם, קיים **קושי**: לא כתוב מה ה' אמר לו בהתגלות זו. מיד בפסוק הבא מתחיל לכאורה סיפור חדש לפיו לאברהם מגיעים שלושה אורחים, שנאמר: וַיֵּשָׂא (הרים) עֵינָיו, וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, נֹצְבִים עָלָיו (עומדים לידו/מולו).

פתרונות: לפי **הגישה הביקורתית** לחקר המקרא יש כאן שילוב של שני סיפורים שנכתבו ע"י אנשים שונים בתקופות שונות. סיפור אחד מתאר התגלות (שהמשכה בהמשך הפרק כשאברהם מנהל ויכוח עם ה') וסיפור אחר מתאר אירוח במהלכו אברהם מתבשר על מועד הולדת בנו.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

לפי **הגישה המסורתית** (שכל התורה נכתבה/נערכה ע"י כותב/עורך אחד בלבד) – ההתגלות של ה' לאברהם היתה ע"י האורחים/מלאכים/שליחים שבישרו לו את מועד לידת יצחק והודיעו לו על השמדת סדום. לפי פירוש מסורתי אחר, אכן ה' התחיל להתגלות אליו, אך ההתגלות נקטעה בגלל הכנסת האורחים ומכאן למדו חז"ל שהכנסת אורחים עדיפה!

אברהם כמכניס אורחים:

בפסוקים ב'-ח' אברהם מתגלה כאדם חרוץ נמרץ ונדיב וזאת למרות שיתכן והוא סובל עדיין מהכאבים של ברית המילה (לפי **המדרש** "כחום היום" פירושו ביום שהחום עולה בגלל הברית מילה כלומר ביום השלישי לברית המילה).

כיצד אנו מגלים את **המאפיינים הפנימיים** של אברהם בטקסט? לא כתוב עליו בצורה ישירה "אברהם החרוץ והנדיב" אלא בצורה **עקיפה** מגלים זאת באמצעות **ריבוי הפעלים** שמתארים את הפעולות הרבות שאברהם עושה בעצמו בזמן קצר. הוא לא נותן לעבד (נער/שליח/עוזר) שלו לחפש עגל להאכיל את האורחים כי חושש שהעבד יקח את הדבר הראשון שימצא אלא מחפש בעצמו.

מותר לאכול לפי התורה בשר וחלב?

לפי פרשנות חז"ל לפסוק "לא תבשל גדי בחלב אמו" אסור לאכול יחד מאכלי חלב ובשר. בסיפור אברהם מציע לאורחים/שליחים/מלאכים חמאה ובשר וניתן להציע לכך כמה סיבות אפשריות: א) הם לא יהודים ולכן מותר להם בשר וחלב. ב) גם ליהודים התורה עדיין לא ניתנה וטרם נאסר אכילת בשר עם חלב. ג) זה רק חלום נבואי ומדובר במלאכים ולא בבני אדם. ד) הוא קודם הגיש חמאה ורק אח"כ בשר והם לא אכלו זאת יחד.

אברהם כמנהל משא ומתן:

כישורי המשא ומתן של אברהם מתגלים כבר בחלק הראשון של הפרק. אברהם יודע שאנשים זרים לא ירגישו נעים להיכנס לאדם זר ולאכול אצלו סעודת מלכים ולכן הוא פונה אליהם **בהדרגתיות**. מדבר (מציע) מעט אך עושה הרבה - כדי שהם לא יסרבו להיכנס לביתו לאכול.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

ה' כמשכין שלום בין בני זוג

למרות ששרה צחקה שהיא תלד, כי גם היא וגם בעלה "זקנים" מידי בשביל לעשות ילדים. ה' לא אומר לאברהם ששרה צחקה גם בגללו כדי לא לצערו. מכאן למדו חז"ל ש"משנים את האמת (ולא אומרים את כל האמת) מפני דרכי שלום".

ה' כשופט צדק

לפני שה' מכריע בנוגע לגורל סדום ועמורה – הוא מחליט "לרדת" לבדוק מה קורה פה למטה. יש בכך **קושי "תיאולוגי"** (דתי): וכי ה' לא יודע הכל? הוא לא רואה הכל? הפתרון הוא שהתורה מלמדת אותנו שלפני שמקבלים החלטות צריך לבדוק בעצמך את העובדות ולא להסתמך על צעקות או שמועות.

למה נבחר אברהם להיות "אבי" האומה שלנו?

מאז פרק י"ב לא ברור למה דווקא אברהם נבחר לתפקיד זה. כעת ה' אומר "כי ידעתי לִמְעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת-בְּנֵי וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט". כלומר, **בשונה** מנוח שנבחר בגלל מה שעשה עד לרגע הבחירה בו (להיות אבי האנושות לאחר המבול) אברהם נבחר להיות אבי האומה בגלל מה שה' מצפה/יודע שיעשה לאחר שבחר בו – לאחר שיוולדו לו ילדים שימשיכו את דרכו.

הויכוח על סדום ועמורה

לאחר שירד כביכול לבדוק האם אנשי סדום ועמורה אכן חוטאים כפי שהצעקות מלמטה מגיעות אליו, הוא מודיע לאברהם על כוונתו להשמיד את סדום ועמורה. אברהם יוצא נגד **תפיסת הגמול של גמול קיבוצי שלילי** וטוען שזה חוסר צדק. הוא לא רק תוקף ומתלונן כמו איוב, אלא **בשונה** מאיוב, הוא מבקש מה' אם כבר נוקטים בגמול קיבוצי אז להציל את הרשעים בזכות הצדיקים ולא להעניש את הצדיקים בגלל הרשעים.

הויכוח מתחיל מדרישה קלה – לוותר לכולם בזכות 50, אך הולך ומקצין בצורה **הדרגתית** עד שאברהם נעצר כאשר מבקש להציל את כולם בזכות 10 אנשים בלבד. לבסוף, אברהם "נכנע" ומבין שאין צדיקים בסדום ולכן הדין שנגזר על העיר הוא **גמול אישי לכל אחד ואחד מהחוטאים הרבים**.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

בראשית כ"א - קישור לפרק

תקציר

הפרק מחולק לשניים (אך מטעמי נוחות נחלקו לשלוש):

בחלק הראשון מסופר בשעה טובה ומוצלחת על לידתו של יצחק בנם של שרה בת ה-90 ואברהם בן ה-100. אך בחלק השני, לאחר שיצחק נימול ואף נגמל (מהנקה) ומתחיל להשתעשע עם אחיו למחצה - ישמעאל, מתערבב כאב לב גדול בשמחה הגדולה של המשפחה. שרה דורשת מאברהם לגרש מהבית את ישמעאל בנו בכורו שנולד לו מהגר (כהצעתה) (בפרק ט"ז)) אך ה' אומר לו להקשיב לשרה ולא להיות עצוב כי יצחק ולא ישמעאל יהיה הבן הממשיך שלו. **בדומה** לפרק ט"ז, שוב הגר נקלעת לצרה (מוות בצמא) ושוב מלאך ה' מציל אותה.

בחלק השלישי של הפרק – **בדומה** לסכסוך עם עבדי לוט (פרק יג), אברהם שוב נקלע לסכסוך על שטחי מרעה. הפעם מול עבדי מלך פלישתים. הם נשבעים בבאר שבע לסיים את הסכסוך בדרכי שלום ובלי מלחמות וכורתיים הסכם שלום.

סיכום הפרק

חלק א – הולדת יצחק – פסוקים א-ח

בפסוק א' מסופר שה' "פקד" (=זכר) את שרה כאשר "אמר" (=כפי שרצה/הבטיח). ואז יש חזרה על מסר זה "ויעש ה' לשרה כאשר דיבר". כלומר יש כאן "**תקבולת נרדפת**" שמעידה על **סגנון כתיבה/ז'אנר ספרותי** מסוג "**שירה (מקראית)**" (כלומר, לא סתם דיווח "פרוזאי" בשפה פשוטה וקרה) בגלל שמדובר במאורע חגיגי וכן **בנס על טבעי** (שאישה יולדת בגיל 90).

המילה שרה חוזרת בפסוקים א-ג 4 פעמים מטרת **המילה המנחה** – להדגיש את הנס / פלא בהולדת יצחק בגיל כה מופלג של שרה ואברהם.

בפסוק ד' מסופר כי אברהם ביצע ביצחק ברית במילה בגיל 8 ימים כפי שה' ציווה אותו בפרק י"ז כפי שמקובל בהלכה היהודית עד ימינו אנו. יחד עם זאת, נציין כי במסורת היהודית נהוג לקבוע את השם

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

לאחר ביצוע ברית המילה ולא לפני כן. הסיבה **להבדל** – כי במקרה זה השם נקבע מראש (ע"ה' בגלל שאברהם צחק כשה' בישר לו על כך ששרה תלד עבורו בן).

ניתן לשאול – מדוע מבצעים טקס זה בתינוק בן 8 ימים ולא בגיל מבוגר יותר? מדוע לא מבקשים את ההסכמה שלו? כמובן שניתן לשאול מדוע הברית היא באיבר כה אינטימי ולא באוזן או באף?

ניתן להציע לכך כמה הסברים: למשל, כדי להעביר לתינוק מסר שהעובדה שהוא יהודי "נכפית" עליו והוא לא יכול לברוח מזה גם אם ימיר את דתו. כמו כן, כאשר האב מל את בנו למעשה הוא מבטא הסכמה עם מה שנעשה לו כשהיה תינוק. הברית נעשית דווקא במקום אינטימי כי היא נועדה לך גם כשאתה נמצא לבד עם עצמך ואיש לא רואה אותך. זה לא נועד לשמש לראווה ולגאווה אלא משהו פרטי בניך לבין ה'.

בפסוק ו' שרה אומרת "צחוק עשה לי ה'". כיצד יש לקרוא/לפרש את דבריה?

מצד אחד אפשר לפרש זאת כתלונה – שהיא מתלוננת שצוחקים ממנה שבגילה היא מניקה.

מצד שני ניתן לפרש זאת כהודיה לה' – שגרם לה לשמחה שזכתה להניק למרות גילה המופלג.

איזה פירוש ניתן **לבסס** לפי פסוק ז'?

בפסוק ז' נאמר "מי מילל לאברהם הניקה בנים שרה" – מי ציפה בכלל שיהיה בן לאברהם ושאני אניק? כלומר: לפי פסוק ז' פסוק ו' זה הודיה ולא תלונה.

בפסוק ח' נאמר שיצחק "נגמל" כלומר סיים לינוק. כלומר הוא בסביבות גיל שנתיים-שלוש. ורק אז אברהם עושה "משתה" (סעודת הודיה). אולם, לא מסופר שהוא מביא קורבן תודה לה' אלא רק חוגג עם מכריו. לפי **המדרש**, השטן קטרג (התלונן) על כך וה' אמר לו שאברהם לא צריך להביא לו קורבן כי הוא יודע שהוא מוכן להקריב עבורו אפילו את יצחק. ניסוי שהשטן דרש מה' לממש – כפי שנקרא בפרק הבא (על הניסיון של "עקדת יצחק").

חלק ב – גירוש ישמעאל והגר – פסוקים ט-כא

בפסוק ט' שוב מוזכר הפועל "צחק" ושוב בהקשר שלילי. שרה מגלה שישמעאל "מצחק" עם יצחק.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

מה רע בכך? ישנם מספר הסברים: לצחק = לבצע פעולות של עבודה זרה. לצחק = לשחק משחקים בעלי אופי מיני. לצחק = להיות קל דעת (לזלזל ולצחוק על דברים שנאמרים לך).

לכן, בפסוק י' שרה דורשת מאברהם (הפעם לא רק מבקשת או מתלוננת כפי שהיה בפרק ט"ז), לגרש את הגר כי לא מוכנה שנער כזה יתחלק בירושה עם יצחק בנה. כלומר, לא מפריע לה רק שישמעאל מתנהג לא יפה ועלול להשפיע לרעה על יצחק אלא מפריע לה בכלל עצם הרעיון שהוא יקבל חלק בירושה.

ע"פ הממצאים הארכיאולוגיים, **בחוקי המזרח הקדום** היה חוק לפיו אם גבירה (אשת האדון) לא רוצה שהבן של השפחה שלה יתחלק בירושה עם בניה הביולוגיים עליה לשחרר את השפחה ובנה לחירות.

שאלת עמדה/חשיבה/עמ"ר: האם לדעתך שרה נהגה כראוי?

מצד אחד: כן – פעלה כפי שהתיר לה החוק במזרח הקדום.

מצד אחר: לא – זה שמותר לה לפי החוק לשחרר את השפחה ובנה זה לא אומר שזה מוסרי. היא גרמה בכך לישמעאל לחיות ללא אביו הביולוגי אברהם.

בפסוק י"א אברהם מביע צער. **בשונה** מהשתיקה שלו בפרק ט"ז (אז הגר היתה בהריון וישמעאל עדיין לא נולד) הפעם לאברהם קשה רגשית מנטישת הגר ולמעשה מנטישת בנו. אך בפסוק י"ב ה' מתגלה אליו ואומר לו לשלוט ברגשות ומידע אותו שהבן הממשיך שלו יהיה יצחק ולא ישמעאל.

שאלת עמדה/חשיבה/עמ"ר: האם לדעתך ניתן לצוות על רגשות? אפשר לומר לאדם לא להיות עצוב?

מצד אחד: לא – כי זה לכאורה בלתי נשלט וזה רגש טבעי לחלוטין.

מצד אחר: כן – כי רגש זה תמיד תוצאה של פרשנות. כשמפרשים משהו בצורה שלילית יש רגש שלילי ושמפרשים משהו בצורה חיובית יש רגש חיובי.

בפסוק י"ד מסופר שאברהם קם בבוקר ונותן להגר לחם וכלי למים והיא הולכת ומתבלבלת בדרכה במדבר. התנ"ך הוא בעל סגנון "**אליפטי**" (חסר) הוא לא מפרט את הרגשות של הגר וישמעאל כי התנ"ך איננו ספר קריאה / איננו טלנובלה אלא ספר חינוכי והוא מתמקד רק בפרטים שמקדמים את העלילה מבחינה חינוכית.

הוונתם נכונת על י"י - יאיר בקר ואביו' בן / אה

בפסוקים טו-טז מסופר שהגר לא רוצה לראות את בנה גוסס ומת ולא לשמוע את הבכי שלו ולכן היא מניחה אותו במרחק רב ממנה "כמטחוי קשת" (במרחק של חץ שנורה מקשת).

בדומה לפרק ט"ז שוב מתגלה אליה מלאך ה' ושוב מציל אותה והיא מגלה/רואה היכן יש באר.

שאלת עמדה/חשיבה/עמ"ר: האם לדעתך אברהם הפקיר למוות את הגר?

מצד אחד: כן – כי אם לא היה מתגלה אליה מלאך בנה היה גוסס ומת מצמא

מצד אחר: לא – כי היא התבלבלה ולכן נגמרו לה המים לפני שהגיע לבאר וכן למרות שהתבלבלה למעשה היא היתה קרובה לבאר רק שהיא לא שמה לב לכך כי ככל הנראה נלחצה מהמצב של ישמעאל בנה.

בפסוק כ' מסופר שישמעאל הפך ל"רובה קשת". יש טוענים שזה **מידה כנגד מידה** על כך שאימו נאלצה להתרחק למרחק של חץ שנורה מקשת. כלומר, בגלל שהיא נאלצה להתרחק ממנו מרחק זה, הוא הפך לאיש מלחמה שמשמש דווקא בכלי זה.

חלק ג – הברית עם מלך פלשתים מלך פלישתים פסוקים כב-לד

הפרק מסתיים בכך שאברהם ואבימלך מלך פלשתים ושר צבאו מבקשים לכרות ברית שלום עם אברהם. הדבר מעיד על **התגשמות הנבואה** בפרק י"ב על כך שאברהם יהיה בעל שם גדול אדם בעל מעמד חשוב.

אברהם (בשונה מפעמים קודמות) מרגיש ביטחון עצמי ובוחר להעיר ולנזוף בעבדי המלך שגנבו את בארותיו (השתלטו עליהם). אולם המלך התכחש ואמר שלא ידע על כך.

כדי לכרות ברית הם אברהם נותן לאבימלך 7 כבשים (=מספר **סימלי/נוסחאי/טיפולוגי**) והם נשבעים שהבאר היא של אברהם ושלא יפגעו אחד בשני.

מהו **מדרש השם הכפול** של באר שבע?

1. כי במקום זה נשבעו אברהם ואבימלך מלך פלישתים

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

2. כי כרתו ברית באמצעות 7 כבשים.

מי קבע את השם באר שבע למקום זה?

לפי הגישה הביקורתית – במקומות שונים בספר בראשית מסופר דעות שונות מי קבע את השם של באר שבע כי התורה נכתבה לפי גישה זו ע"י אנשים שונים עם דעות שונות.

לפי הגישה המסורתית – מקום יכול לקבל כמה פעמים את אותו שם (או שמות שונים) בגלל נסיבות שונות שמעניקות לו את השם הזה מחדש כל פעם בגלל אירוע אחר שהתרחש והעניק משמעות נוספת/אחרת לשם.

בראשית כ"ב - קישור לפרק

תקציר

ה' מעמיד את אברהם בניסיון הקשה מכל – מצווה עליו "לעקוד" את בנו ולהקריבו בהר המוריה.

אברהם מציית לה' אך ברגע האחרון בעודו מניף את הסכין כדי לשחוט את יצחק מתגלה אליו מלאך ה' שעוצר אותו ומראה לו כבש ממין זכר אותו יש להקריב במקום יצחק.

סיכום הפרק

לפני שנתחיל ללמוד את הפרק, נפתח בשאלת עמדה/חשיבה/עמ"ר: האם לדעתך זה לגיטימי (מקובל) שהורה יקריב את ח"י בנו על מזבח האמונה שלו? האם לדעתך אברהם היה צריך להתנגד לניסוי? האם אברהם הצליח או למעשה נכשל?

פסוק א' תפקידו הספרותי הוא "נותרת" לפרק. הוא למעשה מגלה (עושה "ספויילר") שמדובר בסך הכל ב"ניסוי" ולא בציווי אמיתי.

מדוע התורה מגלה/רומזת לנו כבר בתחילת הפרק את הסוף (שזה רק "מתיחה"/"בדיקה")?

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

ניתן להציע כמה הסברים: למשל, שממילא כולם מכירים את הסוף ותפקיד הכותרת בסה"כ ליידע אותנו היכן מתחיל הסיפור. הסבר אחר – כדי להדגיש לנו שאין ללמוד ממקרה זה כאילו חס ושלום יש אידיאל או ציווי להוציא להורג את הילדים שלנו. פירוש נוסף ונועז מציע שלמעשה יש כאן רמיזה עדינה שלמעשה אברהם בחן את ה' ולא ה' את אברהם.

ה' פונה לאברהם – קורא לו בשמו אברהם ואברהם מגיב במילה "הינני" (אני כאן) כלומר מוכן לעשות כל מה שתדרוש.

בפסוק ב' (**כמו** בפרק י"ב פסוק א) ה' פונה לאברהם **בהדרגתיות** – מהקל אל הכבד – ומצווה עליו לקחת את בנו היחיד והאהוב את יצחק ולעקוד אותו. **וכמו** בפרק י"ב גם הפעם ה' שולח את אברהם למקום בלתי ידוע "אל אחד ההרים". אך **בשונה** מפרק י"ב הפעם אברהם נדרש להתנתק בצורה בלתי הפיכה מעתידו ולא מעברו.

כמו בפרק הקודם, גם הפעם אברהם משכים (קם מוקדם) בבוקר ולא מתמהמה (לא מושך זמן).

מדוע אברהם לא דוחה קצת את ביצוע המשימה? מדוע לא מנסה להרוויח עוד כמה דקות לפני שחיטת יצחק?

הוא קם מוקדם בבוקר: (1) כי לא הצליח להירדם בלילה. (2) כי רצה לסיים את הסיט. (3) כי לא רצה ששרה תתעורר ותשאל מה קורה ותצווה עליו "אל תשלח ידך אל הנער!!". (4) כי רצה כמו במקרים נוספים לבצע מייד. זריזות=חריצות. איטיות=עצלנות.

בפסוקים ג-ה מסופר שאברהם יוצא לדרך עם יצחק ונעריו (משרתיו) אך כשהם מתקרבים למקום שה' רצה שתבוצע העקדה הוא אומר לנערים (משרתים/עבדים) להישאר והוא ממשיך לבד עם יצחק.

אברהם אומר לנערים שימתנו עד שיצחק והוא ילכו יתפללו ויחזרו.

מדוע אברהם משקר? מדוע הוא אומר שיצחק יחזור? הרי אברהם מתכוון לשחוט אותו!??

(1) כי לא רצה לגלות ליצחק לפני כולם אלא כשהם לבד. (2) אולי זה מה שקיווה שיקרה – שה' יעצור בעדו ברגע האחרון. (3) לפי חז"ל "**ניבא ולא ידע מה ניבא**" = לפעמים יוצאות לאדם מילים מהפה וזה למעשה נבואה של ה' רק שהוא לא יודע בשלב זה שזו נבואה.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

בפסוק ו' יש **פירוש** של האביזרים שקשורים להקרבת הקורבן: וַיִּקַּח אֲבִרָהָם אֶת-עֵצֵי הָעֵלֶה, וַיִּשֶׂם עַל-
יִצְחָק בְּנוֹ, וַיִּקַּח בְּיָדוֹ, אֶת-הָאֵשׁ וְאֶת-הַמֶּאֱכָלִת; וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם, יַחְדָּו.

אולם, כאשר בפסוק ז' יצחק חוזר על הפריטים, הוא משמיט את אחד מהם. הסיבה **להבדל (להשמטה)**
כי הוא לא מסוגל לציין את השם של כלי הרצח – הוא לא מסוגל לומר את המילה "מאכלת" (סכין
שחיטה) כי הוא חושש שהוא ה"כבש" לעולה.

בפסוק ח' אברהם עונה ליצחק מענה "דו משמע" – ש"ה' יראה לו השה לעולה בני".

פירוש אחד: ה' יראה לנו בהמשך – נמצא איזה כבש ונקריב אותו (כפי שקרה בפועל)

פירוש שני: אתה ה"שה" לעולה בני היקר.

שימו לב, כי צמד **המילים המנחות** "אבי" ו"בני" חוזרות כמה פעמים כדי **להדגיש** את הקרבה הרגשית
בין השניים.

למרות החשד של יצחק שהוא ה"שה" כי אין "שה" אחר חוץ ממנו – הוא ממשיך ללכת עם אברהם ולכן
יש "חזרה" על **המוטיב החוזר** "וילכו שניהם יחדיו" כדי **להדגיש** שלמרות החשד הם ממשיכים ללכת
כאיש אחד בלב אחד.

בפסוקים ט'-י מגיע **השיא הדרמטי** – אחרי שאברהם בונה מזבח מאבני המקום, מניח את העצים שהביא
מראש (כי לא ניתן להשתמש בענפים טריים), הוא "עוקד" (=קושר את ידיו ורגליו כדי שלא יזוז) ומניף
את הסכין כדי לשחוט את יצחק.

בפסוק יא-יב מלאך ה' קורא לאברהם ושוב מופיע בפעם השלישית **המילה המנחה** "הנני"

בפעם הראשונה נאמרה לה', בפעם השנייה ליצחק וכעת בפעם השלישית שוב למלאך ה'.

יש מפרשים שתפקיד המילה המנחה להדגיש את הקונפליקט שהיה שרוי בו אברהם (בין ה' לבנו) ואת
ההכרעה שלו בסופו של דבר (לטובת ה') לכן בפעם השלישית מילה זו נאמרה למלאך ה'.

לאחר שהמלאך קורא לאברהם הוא עוצר בעדו ואומר לו (אולי את מה שפחד ששרה תגיד לו) "אל
תשלח את ידך אל הנער" והוא מוסיף (=כפילות) **ומדגיש** "אל תעש לו מאומה" (אל תעשה לו כלום!)
התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

כלומר שלא תשפך אף טיפת דם (לפי **מדרש** חז"ל אברהם רצה מאוד להוכיח את נאמנותו וביקש לפחות לעשות איזה פצע קטן ליצחק).

כיצד מדרש חז"ל פותר את **הקושי התיאולוגי (דתי)** שמתעורר בניסיון העקדה?

תשובה: הקושי התיאולוגי הוא מדוע ה' בוחן את אברהם? ה' לא יודע מראש מה תהיה התוצאה?

לפי המדרש שהצגנו מטרת הניסוי היא להראות לאברהם שמגיע לו השכר הרב שהוא זוכה לו כי היה מוכן להקריב את היקר לו מכל.

בפסוק י"ב ה' אומר לאברהם "עֲתָה (לכן) יִדְעָתִי, כִּי־יֵרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ"

פסוק זה מעורר קושי תיאולוגי. וכי לפני כן ה' לא ידע שאברהם צדיק?

ולמעשה ניתן לענות שוב את אותה תשובה שענינו לעייל.

בפסוק י"ג מסופר שאברהם נושא עיניו ורואה איל (כבש ממין זכר) והוא מקריבו במקום יצחק.

בפסוק י"ד מסופר שאברהם קורא למקום "ה' יראה" = **מדרש שם** (מדוע נקרא בשם זה).

בסיום פסוק י"ד יש **תחיבה** של "**הערת עורך**": "אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהֵרָה' יִרְאֶה", פירוש: הכותב מסביר לכן בימינו קוראים להר המוריה בשם זה ולא בשם מוריה.

לפי **הגישה הביקורתית** – זו הוכחה שהתורה לא נכתבה בתקופת משה כי ההר היה נקרא הר ה' רק מימי שלמה המלך לאחר שבנה שם את בית המקדש.

לפי **גישה המסורתית** – מאז ימי אברהם קוראים להר המוריה הר ה' (כמו שמימי אברהם קראו בשמות נוספים למקומות נוספים), ולכן ה' אמר לדוד ולשלמה לבנות לו את בית המקדש דווקא במקום זה.

בפסוק ט"ו מסופר שהמלאך שוב פונה לאברהם ומברך אותו (בברכות **דומות** לברכות שה' ברכו בפרקים י"ב וט"ו).

לפי **הגישה הביקורתית** – יש כאן התגלות שניה כי התורה נכתבה ע"י כותבים שונים עם דעות שונות וכל אחד טען שהמלאך אמר משהו אחר לאברהם.

והנכונים נכתבו על ידי י"ב ואביוני בן מאה

לפי **הגישה הביקורתית** – המלאך מתגלה פעם שניה ומוסיף ומדבר אליו גם אחרי שהקריב את הקורבן במקום יצחק. כלומר, המלאך בשלב ראשון פונה אליו ועוצר בעדו ורק אחר לאחר שהקריב איל (כבש ממין זכר) רק אז מברך אותו בברכות.

בפסוק י"ט מופיע בפעם השלישית **המוטיב החוזר** "וילכו יחדיו" וישב אברהם אל-נעריו, ויקמו וילכו יחדיו אל-באר שבע; וישב אברהם, בבאר שבע.

לפי **הגישה הביקורתית** – אברהם חוזר לבד – כי כתוב "וישב" בלשון יחיד והדבר מעיד על כך שיצחק כעס על אברהם או נעלב מאברהם שהסכים להקריבו ולוותר עליו למען האמונה שלו.

לפי **הגישה המסורתית** – כאשר יש דמות חשובה ולצידה דמויות נוספות התנ"ך כותב בלשון יחיד. למשל, שמשה ואהרן פונים לפרעה כתוב "ויאמר משה ואהרן" ולא "ויאמרו". יתרה מכך, כתוב "וישב אברהם בבאר שבע" האם בגלל שזה בלשון יחיד הכוונה שגר לבד בלי שרה ובלי נעריו?

בפסוקים כ-כ"ד יש **רשימה גנאלוגית רשימת יוחסין** של נחור אחיו של אברהם. לכאורה רשימה זו לא אמורה לעניין אותנו אולם ככל הנראה נועד להדגיש לנו שאברהם שרצה להקים עם חדש והובטח לו זרע רב האמין שה' יקיים את הבטחתו למרות שהיה לו רק בן ממשיך אחד לעומת קרובי משפחה שילדו משפחות מרובות ילדים.

המטרות ה"אטיולוגית" של הסיפור:

1. להסביר מדוע הר המוריה נחשב למקום קדוש – כי בו נעקד יצחק
2. להסביר מדוע הר המוריה נקרא בשם "הר יראה ה'".
3. מדוע תוקעים בשופר דווקא בקרן של איל (שימו לב, אייל ואיל זה חיות שונות!!)
4. מדוע אסור להקריב לה' קורבנות אדם

ונחזור לשאלת הפתיחה. האם לגיטימי שאברהם הסכים לעקוד את בנו על גבי המזבח?

לפי תוצאות הניסוי – מסתבר שזה לא לגיטימי. ה' עצר בעדו! כלומר, זה דבר שלילי! יש פרשנים שאומרים שאברהם היה צריך להתנגד לכך **כפי** שהתנגד להריגת תושבי סדום (בפרק י"ח). התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

מצד שני, אדם שלא מוכן להקריב את חייו וחיי משפחתו כנראה לא חושב שהרעיון עליו נלחם מספיק חשוב ששווה להקריב למענו את החיים. למשל, הפילוסוף הצרפתי הנודע וולטייר אמר "אינני מסכים למילה מדברייך אך אהיה מוכן להיהרג על זכותך לומר אותם" כי ערך חופש הביטוי היה גדול בעיני מקדושת חייו הפרטיים.

אם כל האנשים שנלחמו על הקמת המדינה היו חושבים כך.. שלא שווה להקריב חיים על מזבח הציונות – לא היתה לנו מדינה.

לא צריך לשאוף למות בעד ארצנו – אבל אם כבר להקריב את החיים למען מטרה עדיף שזה יהיה למען המולדת ולא למען בצע כסף.

לסיום נציין, כי הורים רבים שולחים את ילדיהם לחילות קרביים ולא נרדמים בלילה 3 שנים ולפעמים יותר (כאשר הילד יוצא לקצונה). אברהם אבינו עשה מסע של 3 ימים בלבד. כנראה לא עצם עין מחרדה והתרגשות. אך הורים רבים חיים ככה 3 שנים לא רק 3 ימים.

מסתבר אולי, שרבים מאיתנו ירשו את תכונות ההקרבה והמסירות של אברהם "אבינו".

בראשית כ"ג - קישור לפרק

תקציר

מותה של שרה מאלץ את אברהם להתמודד לראשונה עם האחריות לדאוג לקבורת בני משפחתו. אברהם מסיים את תקופת אבלותו ויוצא לעשות עסקים עם בני חת (העם החתי) היושבים באזור מגוריו, כדי לרכוש מהם אחוזת קבר ספציפית עבור שרה אשתו ועבור יתר בני המשפחה בהמשך. רק אז הוא מביא אותה לקבורה.

סיכום הפרק

סיפור זה עוסק במותה של שרה (בפרק י"ז שמה הופך משרי לשרה), וצמידותו לסיפור העקדה שבפרק כ"ב כמו חושף קשר בין אשר קרה ליצחק לבין מות אמו. חז"ל מצביעים על כך שאולי מותה של שרה נבע מצער לאחר שגילתה מה עשה אברהם ליצחק. פסוק א' נפתח בסיכום שנות חייה של שרה: 127 שנים,

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

אשר נחלקות, לדברי המספר, ל"שני חיי שרה". הערה תמוהה זאת מכוונת ככל הנראה, לחיים שהיו לה כאישה עקרה ולחיים שהיו לה מאז שילדה את יצחק. אירוע ההיריון והלידה היו משמעותיים כל כך עבורה, עד שסומנו כאירועים מכוננים שחילקו את חייה ל"לפני" ו"אחרי".

אברהם (בפרק י"ז שמו הופך מאברם לאברהם) כואב את מות אשתו ומבין שעליו לדאוג לחלקת קבורה עבורה ועבור בני משפחתו בעתיד (וכמובן, גם בעבור עצמו). בעת ההיא הקבורה הייתה נהוגה במערות אבן שנחצבו למספר חדרים לכלל בני המשפחה. אברהם, כאדם עשיר ומכובד, מתעניין בקבר מובחר ('אחוזת קבר'), ולשם כך פונה לאנשי חת, המתגוררים בקרבת מקום (חברון). מן הדיאלוג עם בני חת ניתן ללמוד כי אברהם ערך בדיקה מוקדמת ולמד כל פרט עד שהחליט באיזו חלקה לקבור. הוא ביקש מהחתים למכור לו חלקה ספציפית, הנקראת מערת המכפלה.

בדיאלוג זה ניכר פער בין גישתו הצנועה של אברהם, המפחית ממעמדו כיורש הארץ מאת האלוהים ואף משתחוה להם, לבין גישת בני חת, המאדירים אותו ונענים לכל בקשה מצדו (מעיד על הכרה במעמדו של אברהם באזור). אברהם פונה לחתים ומציג עצמו כ"גר ותושב", שהם שני ביטויים סותרים: גר הוא אדם החי בתוך עם שהוא אינו שייך אליו, וזכויותיו מופחתות משל בני העם, ואילו תושב הוא אזרח בן העם ובעל זכויות מלאות. בדבריו אלה מנסה אברהם להשיג קרבה ומציאת חן בעיני החתים וגם לשקף להם את האמת: מצד אחד, בשונה מהם הוא אינו יליד המקום. מצד שני, בדומה להם הוא כבר שנים רבות חי פה לצידם ובעל נחלה. החתים לעומתו חולקים לו כבוד רב, מכנים אותו "נשיא האלוהים" (מלך שנבחר על ידי ה'), רואים בו חלק מהם ואף מציעים לו כל חלקת קבר שיבחר בחינם וללא כל תמורה.

אברהם מכון מטרות ומבקש אחוזת קבר ספציפית, השייכת לעפרון החת. כאשר מגיע עפרון לשוחח עם אברהם, אף הוא מבקש להעניק לאברהם בחינם את חלקת הקבר, אך הוא מעצים את נתינתו ומציע גם את השדה והעצים אשר מסביב למערה. אברהם מתעקש לשלם בעבורם ולקיים עסקת מכר רשמית: קביעת גבולות השטח, שקילת כסף והימצאות עדים. הוא מנסה למנוע מצב שבעתיד יידרשו את השטח בחזרה, ודואג לעשות הכל באופן רשמי וחוקי כדי להבטיח דבר אחד: הקרקע בבעלותו. עפרון מבקש תמורת השדה והמערה ארבע מאות שקל כסף, ואברהם משלם לו והופך להיות בעלי הנחלה באופן רשמי בנוכחות עדים. לאחר מכן קובר אברהם את שרה במערת המכפלה.

אמצעים ספרותיים בפרק: **שורש מנחה** - שמ"ע, קב"ר, מו"ת. **חזרה לשם הדגשה** - ביטויים המתארים נוכחות של עדים רבים ('באזני בני חת', 'לכל באי שער עירו', 'לעיני בני עמי', 'באזני עם הארץ', 'באזני בני חת', 'לעיני בני חת', 'בכל באי שער עירו').
התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן דאה

בראשית כ"ד - קישור לפרק

תקציר

יצחק בן ארבעים כמעט, וטרם נישא. אברהם שולח את עבדו אל ארץ מולדתו (ארם נהריים) כדי למצוא ליצחק אישה מבנות ארצו. המסע של העבד מזמן הצצה מעניינת למאמציו ולדבקותו במשימה שאליה נשלח, ובתוך כך מעלה פרטים שונים על חיי משפחת האבות ועל נושאים כגון: שבועה, אמונה בה', טקס שידוך ומעמד האישה.

סיכום הפרק

לאחר מותה של שרה, דואג אברהם לבנו יצחק, שטרם נמצאה לו כלה ראויה לחיתון. פסוק א' פותח בהערה שאברהם "זקן בא בימים", כלומר מבוגר וקרוב למות, מה שמסביר את רצונו לדאוג ליצחק לפני לכתו. המשך הפסוק "וה' ברך את אברהם בכל" יכול להתפרש כהערה שנועדה להראות שליצחק לא חסר כלום כי הוא יורש הון עצום שמשאיר אברהם, או כהערה שהדבר היחיד שחסר לאברהם (שכבר השיג הכל בחייו) הוא להשיא את בנו יצחק. משום כך הוא שולח את עבדו (חז"ל מזהים אותו כאליעזר מדמשק, העבד הנאמן והקרוב ביותר לאברהם) למצוא ליצחק כלה. בפס' ב'-ט' משביע אברהם את העבד וקובע כללים ברורים כיצד יש לטפל בנישואי יצחק ובמגוריו: לא להשיא אותו לאישה מבנות כנען, אלא רק לאישה ממולדתו, אשר צריכה לבוא לכנען כי ליצחק אסור לצאת משם. השבועה של העבד לעמוד בציווי אדונו מסומלת בתנועת יד תחת הירך, ואברהם מנקה את העבד משבועתו (פוטר אותו מעמידה בשבועה) במקרה שהאישה המיועדת לא תרצה לבוא לכנען. שני היבטים של הברית בין ה' לאברהם מהדהדים בדרישת אברהם מהעבד: 'ירשת הארץ וזרע צאצאים' = 'יצחק לא ייצא מהארץ כדי להבטיח שימשיך לרשת אותה, והוא ינישא כדי להעמיד דור צאצאים שימשיכו את הברית עם ה'.

בפס' י'-י"ד עבד אברהם יוצא לדרך מצויד בכל טוב אל ארם נהרים. העבד, הבא מתרבות של עבודת אלילים, פונה אל ה' ומבקש ממנו לעשות חסד עם אברהם ולהצליח את דרכו במציאת הכלה. גם בהמשך (פס' כ"א, כ"ו-כ"ז, מ"ב ו-נ"ב) ניתן לראות את השינוי שהוא עובר באמונה ובקשר עם אלוהי ישראל. העבד קובע לעצמו בחנים (קריטריונים) לזיהוי הכלה המיועדת והראויה: עליה להיות ממשפחתו של אברהם, עליה להסכים להשקות אותו מן הבאר וגם עליה להציע להשקות את גמליו (בפס' ט"ז המספר מוסיף עוד שני פרטים על המיועדת - היא טובת מראה ובתולה). המפגש עם רבקה ממשפחת אברהם

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

ליד הבאר מקיים את כל הבחנים שקבע העבד, ולכן הוא מעניק לה תכשיטים רבים ויקרים ומבקש ממנה לדאוג לו למקום לינה (פס' ט"ו-כ"ז).

בפס' כ"ח-ס"א העבד נלקח לבית רבקה למפגש עם אחיה לבן ועם משפחתה, שמתפעלת מהעושר שמציג העבד ומהקרבה המשפחתית. עבד אברהם מסרב לאכול לפני שיספר להם את אשר בליבו ולפני שיבטיח שטקס השידוך של רבקה ליצחק יצליח, והיא תחזור איתו לכנען. בדבריו ניתן למצוא פרטים חסרים ופרטים שנוספו וכן פרטי מידע שהדגיש או שינה ביחס לסיפור, וזה מלמד על מאמציו הרבים לקשור קשר, למצוא חן, לייצר אמינות, לשכנע את משפחתה של רבקה למסור אותה ולעמוד בשבועה אשר נשבע לאברהם. בני משפחתה של רבקה מסכימים לחיתון ומבקשים עשרה ימים עד לשליחתה, אך עבד אברהם דורש לצאת מיד (כנראה, חושש יתחרטו), אז הם קוראים לרבקה ושואלים אם תסכים לעזוב עם עבד אברהם מיד כדי להינשא ליצחק, והיא בוחרת לעשות כן. המפגש של רבקה עם יצחק (פס' ס"ב-ס"ז) מביא לו נחמה לאחר מות אמו.

הסיפור שלפנינו מעלה תהיות עמוקות לגבי דמותו של יצחק: לא נשוי בגיל מבוגר, לא משיג אישה בעצמו, דואגים שלא ייצא מכנען (שאר האבות נדדו כל העת), לא מוזכר בדברי העבד לרבקה ולמשפחתה (וזה מתבקש שיספר עליו). ככל הנראה, הדבר נקשר לעקידת יצחק, אותו אירוע טראומתי עבורו כנער, שבטח הותיר צלקות עמוקות בנפשו והפך אותו לפוסט-טראומתי, דבר המסביר את הדאגה לו ואת ההימנעות מלספר עליו.

אמצעים ספרותיים בפרק: **מריזמוס** - "אלוהי השמיים ואלוהי הארץ" (פס' ג'). **ריבוי פעלים** (פס' י').

בראשית כ"ה (י"ט-ל"ד) - קישור לפרק

תקציר

יצחק ורבקה נישאים כשיצחק בן ארבעים, אך הם לא מצליחים להרות כעשרים שנה מאחר שרבקה עקרה. יצחק פונה לה' בתפילה ובבקשה להרות, בקשתו נענית ורבקה יולדת תאומים. נבואתו של ה' לרבקה באשר לשונות בין הבנים ובאשר לטיב היחסים ביניהם, מתבררת כנכונה כבר בצעירותם, כאשר יעקב מבקש מעשו את מעמד הבכורה תמורת נזיד עדשים.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

סיכום הפרק

פס' י"ט פותח בכותרת לקטע, כפי שנעשה פעמים רבות בפרוזה המקראית, כאשר מתארים את התולדות (אירועי החיים) של דמות מסוימת, אלא שכאן יש שני קשיים: הראשון, הכותרת מצהירה ש"ואלה תולדות יצחק", בעוד שהסיפור מספר את תולדות עשו ויעקב. השני, ישנה כפילות בייחוסו של יצחק: "יצחק בן אברהם" ואז "אברהם הוליד את יצחק". לא ברור מדוע הפסוק מוסר כותרת לא מדויקת וגם מכפיל את המידע לפיו יצחק הוא בנו של אברהם. חז"ל הציעו דרכים שונות ליישב את הקשיים.

הסיפור שלפנינו ממשיך לעסוק ביצחק וברבקה, ומספר את סיפור הלידה שלהם באופן נסי (בדרך נס) לאור עקרותה של רבקה. יצחק פונה לאלוהים ומבקש ממנו שרבקה תיכנס להיריון. אלוהים נעתר לו, ורבקה בהיריון עם תאומים בנים. כאשר מרגישה רבקה תנועות חזקות בבטנה ('ויתרוצצו' = רמז לריצה/לתחרות?), היא הולכת לדרוש את ה' ולהיוועץ בו. ה' חושף את רבקה לנבואה הקשורה לתאומים שבבטנה: היא תלד "שני גויים" = שני עמים שונים, ו"שני לאומים ממעיך ייפרדו" = הם לא יסתדרו זה עם זה (הבנים והעמים), "לאום מלאום יאמץ" = הם לא יהיו שווי כוח ומעמד, אחד יגדל מהשני במעמדו ו"רב יעבוד צעיר" = הבכור יהיה כפוף לבן הזקונים.

כאשר יולדת רבקה, יוצא בנה הבכור כשהוא שעיר ואדמוני, ומקבל את השם עשו. יעקב, הבן שיצא שני, קיבל את שמו מאחר שידו אחזה בעקב הרגל של עשו (רמז לניסיון לצאת לפניו ולהיות הבכור). עשו גדל להיות נער העוסק בציד בשדה, עיסוק המאופיין בכוח, במהירות, בגבריות, בחספוס ובביטחון, ואילו יעקב גדל להיות נער יושב אוהלים (ככל הנראה, איש של בית או רועה צאן), עיסוק המאופיין בעדינות, בתמימות, בשלווה, בפגיעות ובמשפחתיות. המספר מעיד כי יצחק אהב את עשו בשל עיסוקו בציד, ואילו רבקה אהבה את יעקב ('ילד של אמא'). מובן כי הבנים גדלו בבית של העדפה הורית.

פס' כ"ט-ל"ד מתארים מקרה שאירע באחד הימים, כשיעקב סיים לבשל נזיד (תבשיל) עדשים בדיוק כשעשו חזר מהשדה עייף ורעב. עשו מבקש מיעקב לאכול מן הנזיד, ויעקב מנצל את רעבו של עשו כדי לדרוש ממנו בתמורה למכור לו את הבכורה. בימי התנ"ך מעמד הבכורה היה חשוב לאין ערוך, מכיוון שהבכור ירש את כל רכושו של האב, זכה בברכתו הבלעדית וקיבל את כל האחריות על שאר בני הבית. עשו, בצעד פזיז ומזולזל שאינו צופה אל העתיד, מוכר עשו בשבועה את מעמד הבכורה ליעקב במחיר של נזיד עדשים ולחם.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

סיפור הולדת הבנים (פס' כ"ד-כ"ח) מדגיש את המערך הניגודי בין עשו ליעקב: בכור מול בן זקונים, איש ציד מול איש יושב אוהלים, אחד נאהב ע"י אביו מול אחד שנאהב ע"י אמו. כל אלה נועדו לשמש נקודת מוצא לכל הסיפורים שיתרחשו בהמשך בין האחים, כאשר הראשון מתחיל בפס' כ"ט-ל"ד, ובו מוכר עשו ליעקב את הבכורה בתמורה לנזיד עדשים, בשבועה. בסיפור כולו מודגש המתח בין שניהם מהמילים "יפרדו", "יאמץ", מנבואת ה' "ורב יעבוד צעיר", מאחיזתו של יעקב בעקב עשו וממכירת הבכורה.

אמצעים ספרותיים בפרק: **מילים צליליות** - וַיַּעֲתֶר-וַיַּעֲתֶר (פס' כ"א) - הצליל קושר בין הבקשה של יצחק מה' לבין ההיענות של ה' אליה. **מדרש שם** - יעקב (פס' כ"ו), אדום (פס' ל'). **ריבוי פעלים** (פס' ל"ד) - מלמד על המתח של עשו מול יעקב.

בראשית כ"ז - קישור לפרק

תקציר

חלון הזדמנויות חד-פעמי שנפתח בבית יצחק, מביא את רבקה, הדמות המקדמת בעלילה, לרקום מזימה שתביא את ברכת יצחק ליעקב במקום לעשו. תכנון מוקדם של התרמית מצליח להשיג את התוצאה המיוחלת, אך לכשנחשפת התרמית, נאלצת רבקה להבריא את בנה יעקב הרחק מנקמתו של אחיו עשו.

סיכום הפרק

הסיפור ממשיך את המתח בין האחים, והפעם גם ההורים מעורבים, בדרך כזו או אחרת, בנעשה. הרקע להתרחשות מופיע בפס' א'-ד', המהווים אקספוזיציה (מצג) לסיפור כולו. יצחק כבר זקן וכבד ראייה (אולי עיוור לגמרי), ובטרם ימות הוא מזמין אליו את בנו הבכור והאהוב עשו כדי לבקש ממנו לצוד עבורו ציד ולבשל מן הציד את המאכלים האהובים עליו. זוהי בקשת ההיערכות לטקס ברכת האב, שבמהלכו מוריש האב לבן את כל אשר לו, מעביר אליו את סמכויות ההנהגה של המשפחה ומברך אותו בשם ה' להמשיך את ברית האבות. טקס חשוב ומשמעותי!

פס' ה'-י"ז מלמדים כי רבקה היא הדמות המקדמת, המובילה את העלילה ומשפיעה על כיוונה. רבקה שומעת את בקשת יצחק מעשו, וכאשר עשו יוצא לציד, היא משתפת את יעקב בדבר ורוקמת תרמית מתוכנמת: היא דורשת מיעקב לסייע לה להכין מטעמים, להגיש אותם ליצחק ולקבל את ברכת הבכור ממנו במקום שעשו יקבל. יעקב חושש לאור ההבדלים הפיזיים הקיימים בינו לבין עשו (קול, שיער גוף) התנכיים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן זאה

שאביו יחשוף את התרמית ויקלל אותו במקום לברך. פעמיים רבקה אומרת לו: "[בני] שמע בקולי" (פס' ח' ו- י"ג). היא משכנעת אותו לשתף איתה פעולה ואף אומרת שאם יקולל, הקללה תבוא עליה (בכך משדרת ביטחון בהצלחת המעשה). היא מלבישה אותו בבגדים של עשו ומכסה את צווארו וידיו בעורות גדיי עזים. כך היא משווה לו מראה שעיר וריח של אחיו. רבקה נותנת בידו של יעקב את המטעמים ושולחת אותו לאוהל אביו.

פס' י"ח-כ"ט מראים איך יצחק בזקנתו נופל לתרמית של רבקה ויעקב, המנצלים את חולשותיו לשם השגת הזכות לקבל את ברכות הבכור, המיועדות לעשו. הגעתו של יעקב ליצחק בפרק זמן קצר מדי מזה הנדרש לציד, מעלה את חשדותיו של יצחק, ששואל שאלות רבות הנקשרות לזהותו של הבן (פס' י"ח, כ', כ"ד). על אף שכמעט ונחשף, מצליח יעקב לרמות את אביו הודות ללבוש ולריחו. יעקב זוכה בברכות הבכור לשפע, לעליונות, להגנה ולכוח, להמשך הברית עם ה' והמשך דרכו של האב.

פס' ל"מ-מ': מאמציהם המתוכננים של רבקה ויעקב משיגים אמנם את מבוקשם, אך מתגלים עם חזרתו של עשו מן השדה. יצחק המופתע לא מבין מדוע בנו מציע לו לאכול מטעמים ולברך אותו, שכן עשה זאת לפני רגע, והוא שואל לזהותו. כאשר מבין יצחק שנפל לתרמית הוא חרד מאוד ומשתף את עשו במה שקרה. עשו צועק בקול ונשבר למשמע הבשורה על נתינת הברכה ליעקב. הוא כואב את מעשיו של אחיו, שלקח ממנו את הבכורה ואת הברכה, ומבקש מיצחק שיברך גם אותו. יצחק מסביר לו שלא ניתן לברך פעמיים את ברכת הבכורה, ולכן מברך אותו בברכת ניחומים ומבשר לו שאחיו יהיה בעל המעמד והכוח, ממשיך הברית.

בפס' מ"א-מ"ו עשו מחליט בלבו להרוג את יעקב לאחר מות אביו. רבקה מבינה זאת, מזהירה את יעקב ונאלצת להבריא אותו לתקופה אל אחיה לבן בחרן, ומפללת בלבה שהוא לא יישא אישה מבנות חת ומכנען.

אמצעים ספרותיים בפרק: **שימוש בכינויים** - בנו הגדול (א'), "בנו" (פס' ה'), "בנה" (ו'), "אביר" (ו'), "עשו אחיר" (ו'), "אמו" (י"א), "בנה הקטן" (ט"ו), "אבי" (י"ח). **פירוט**: "כליך, תליך וקשתך" - מרמז על מורכבות הציד ועל העיכוב הצפוי של חזרת עשו מן השדה. **שורש מנחה** - בר"כ. **תקבולת**: "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו". **ריבוי פעלים** (פס' י"ד) - מלמד על מהירות, לחץ וצייתנות של יעקב. **שאלות** (פס' י"ח, כ', כ"ד) - מלמדת על חשדותיו של יצחק ורצונו לקבל ודאות.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

בראשית כ"ח - קישור לפרק

תקציר

בפרק זה שני חלקים

בחלק ראשון: לאחר שיעקב גנב מיצחק את הברכה של עשיו (בפרק הקודם) כעת יצחק מברך את יעקב בצורה גלויה בברכות שכנראה תוכננו מראש ליעקב.

בחלק השני: יעקב יוצא לחרן לשאת אישה/לברוח מעשיו וה' מתגלה אליו בחלום בראש סולם שמונח על הארץ ומגיע עד השמים. ה' מברך אותו שישמור עליו ויגן עליו. יעקב מתעורר בבהלה ומקדש את המקום נודר נדרים לה' ויוצק שמן על האבן שישן עליה והופך אותה למצבה לכבוד ה'.

סיכום הפרק

חלק א – פסוקים א-ט

בפסוקים א-ב יצחק קורא ליעקב כדי לברך אותו בברכה שתכנן מראש לברכו ולפני כן הוא מצווה אותו לא להתחתן עם כנענית **כפי** שאברהם אסר על יצחק להתחתן עם כנענית (בפרק כ"ד).

בשונה מעשיו, יצחק לא דורש מיעקב לבצע פעולה למענו לפני הברכה, כי יעקב היה ראוי לברכה זו.

כלומר, מסתבר שיצחק היה עיוור פיזית אך לא עיוור מנטאלית (רוחנית). הוא ידע טוב מאוד מי הבן הראוי להיות הבן הממשיך והוא לא נפל ל"תכסיסים" של עשיו, לחילופין, הבין שכל ניסיונותיו לקרב את עשיו לא צלחו.

בפסוקים ג-ד יצחק מברך את יעקב בברכה של אברהם. שמו של אברהם **נכפל** פעמיים כדי **להדגיש** שיעקב מקבל את ברכת אברהם ולא עשיו.

בפסוקים ו-ח מסופר כי לעשיו נודעה הבקשה של יצחק מיעקב להתחתן עם האחייניות של רבקה בחרן (כלומר יצחק לא הסתיר מעשיו את המיקום אליו יגיע יעקב (= **בשונה** מרבקה, יצחק לא חושש שעשיו ירצח את יעקב). עשיו, למרות הטראומה שעבר, ממשיך לנסות למצוא חן בעיני יצחק ולאחר שמבין

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

שיצחק לא מרוצה מכנעניות הוא מתחתן עם הנכדה של אברהם עם הבת של ישמעאל בן הגר המצרית עם האחיינית של יצחק!

נאמר כי עשיו לקח אישה זו "על נשיו"?
פירוש א) בנוסף על נשותיו.
פירוש ב) במקום נשותיו הכנעניות.

חלק ב – פסוקים י-כב

פסוק א' כתוב: וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, מִבְּאֵר שָׁבַע; וַיֵּלֶךְ, חֲרָנָה. **שווה לדעת להשוות: בשונה** מההליכה של אברהם בפרק י"ב מחרן לארץ לא נודעת, יעקב יוצא בדיוק בכיוון ההפוך מארץ ישראל (כנען) לחרן. הבדל נוסף, יעקב מתכוון לחזור חזרה לבית הוריו ואילו אברהם עזב אותם לנצח. וכן, יעקב יצא למסע לבדו ואילו אברהם יצא למסע עם אשתו, אחיין שלו ורכושו רב מאוד. והבדל בולט אחרון – יעקב יצא במצוות הוריו ואברהם במצוות אלוהיו.

בפסוק י"א מסופר שיעקב מגיע למקום כל שהוא שם הוא מניח אבן מאבני המקום ליד ראשו ונרדם במקום זה.

בפסוק י"ב מסופר שלפתע ("והינה") הוא חלם על סולם (**מילה יחידאית** בתנ"ך – מופיעה רק פעם אחת בכל התנ"ך) (כנראה סולם זה מלשון המילה "מסלול"). הסולם מונח על גבי הקרקע אך הקצה שלו מגיע עד השמים והוא רואה מלאכי ה' עולים ויורדים בסולם/מסלול זה (**דומה** לסיפור על מגדל בבל – פרק י"א – לפי האמונה הבבלית המגדל הוא שער האל (באב אל) והוא נועד לעלות למשכנם של האלים). אך **בשונה מהמיתוס הבבלי** ה' (אל יחיד) נמצא בראשו ולא צבא של אלים.

בפסוק י"ג ה' מציג את עצמו לראשונה ליעקב בשמו הפרטי/המפורש "י.ה.ו.ה" וכמי ששימש כאלוהיהם של אבותיו והוא מבטיח לו שהארץ עליה הוא שוכב תהיה בעתיד שייכת לו (**כפי** שהבטיח לאברהם שבעתיד הארץ תהיה שלו (כי יש כאן עדיין כנעניים שעדיין לא חטאו ולא מגיע להם שיגרשו אותם מכאן)

בפסוק י"ד ה' מבטיח לו שזרעו יהי "כְּעֶפְרָה הָאֶרֶץ" = **דימוי**

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

וּפְרָצְתָּ יָמָה (מערבה) וְקִדְמָה (מזרחה) וְצָפְנָה וְנִגְבָּה (דרומה) = כיוונים מנוגדים = **מקצה לקצה** = לכל הכיוונים.

וּנְבָרְכֶךָ בְּכָל-מְשַׁפַּחַת הָאָדָמָה, וּבְזָרְעֶךָ. (כל = מילת **הגזמה**)

פסוק ט"ז מסופר שיעקב מקיץ (מתעורר) בבהלה, ו**בדומה** להגר שהופתעה (בפרק ט"ז) שה' מתגלה גם מחוץ לאוהל אברהם, אומר יעקב לעצמו "אֲכַן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה; וְאֲנֹכִי, לֹא יָדַעְתִּי". **המילה המנחה** מקום מדגישה שיש קדושה מיוחדת למקום זה.

מדוע המקום קדוש?

פירוש א: מראש המקום היה קדוש ולכן ה' התגלה אליו דווקא במקום זה ולא במקומות אחרים.

פירוש ב: המקום נעשה קדוש כי יעקב זכה בו להתגלות של ה'.

המטרה האטיולוגית של הסיפור: להסביר מדוע מקום זה קדוש ואת **מדרש השם** (מדוע נקרא בשם) "בית אל"

יעקב מתעורר בבוקר ועושה מספר פעולות

(1) וַיִּקַּח אֶת-הָאֶבֶן אֲשֶׁר-שָׁם מְרֹאשְׁתּוֹ, וַיִּשֶׁם אֹתָהּ, מַצְבֵּה; וַיַּצֵּק שָׁמֶן, עַל-רֹאשָׁהּ = הופך את האבן למצבה (גלעד) לכבוד ה' ע"י יציקת שמן בראש האבן.

(2) וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נֶדֶר ... הָאֶבֶן הַזֹּאת, אֲשֶׁר-שָׁמְתִי מַצְבֵּה--יְהוָה, בֵּית אֱלֹהִים (בית מקדש);

(3) וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן-לִי, עֹשֶׂר אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ – מעשרות = 10% יתרם לכבוד/למען ה'.

הקשיים שמתעוררים:

1. כיצד יעקב מציב לה' תנאים (אם.. אז..)?

2. מדוע לא מאמין לברכה של ה' ואומר אם הברכות יתגשמו אז אעשה כך וכך?

פתרון לקושי 1: המילה "אם" לעיתים פירושה בתנ"ך במובן של "כאשר". כלומר כאשר הברכות יתגשמו אתן מעושרי 10%.

והנני נכנס עיני - יאיו בקו ואביון בן מאה

פתרון לקושי 2: יעקב מאמין בברכה אך לא מאמין שהוא ראוי לה. הוא חושש "לפשל" לחטוא ולא להיות ראוי עוד לברכות ולכן אומר אם אצליח להיות ראוי גם בעתיד ואזכה לברכות אז אעשה את הפעולות שנדר.

שאלה למחשבה/דיון/עמ"ר: האם זה טוב או רע לדעתך לנדור נדרים? (למה לנדור ולא לעשות את מה שהתכוונת בלי הצהרות מיותרות?)

מצד אחד זה רע – למקרה שלא תעמוד במילה שלך וזה יצור אכזבה/כעס/חטא מעבר לכך שלא ביצעת דבר שכנראה היה עליך לבצע.

מצד שני זה טוב – כי זה מוסיף מוטיבציה לעמוד בהתחייבות שלך לשמור על הכבוד העצמי שלך – לעמוד במילה של עצמך.

בראשית כ"ט - קישור לפרק

תקציר

יעקב מגיע לחרן (כדי לחפש לעצמו בעצמו אישה ממשפחת אימו) ופוגש רועי צאן על שפת באר שיושבים בחוסר מעש. הוא מעיר להם והם מסבירים לו שהם אינם יכולים להזיז לבדם את האבן אשר על פי הבאר. הוא מברר האם הם מכירים את לבן הארמי / האם הוא חי - והם עונים לו בקצרה "כן". לפתע ביתו רחל מגיעה עם הצאן. יעקב מתרגש ומזיז את האבן לבד בכוחות עצמו ומאפשר לצאן שלהם לשתות. בהמשך, יעקב מבקש מלבן להתחתן עם רחל בתמורה לכך שיעבוד אצלו חנים 7 שנים ולבן (לכאורה) מסכים אולם בליל הכלולות לבן נותן ליעקב את לאה ולא את רחל. יעקב קם בבוקר מגלה באור יום שזו לאה ולא רחל וכועס מאוד על הרמאות של לבן שנתן לו את הבת הבכורה ולא הצעירה. לבן מסכים לתת ליעקב גם את רחל בתמורה ל7 שנים נוספות. ליעקב נולדים מלאה 4 בנים אך רחל עקרה.

סיכום הפרק

רגע לפני שמתחילים, נפתח **בשאלת עמ"ר/חשיבה/דיון:** האם לדעתך זה טוב או רע שאדם מחפש לעצמו בכוחות עצמו בן/ת זוג לחיים?

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

מצד אחד זה טוב – כי יבחרו לפי הטעם/סגנון/רצונות שלהם בלי שאיש יכפה עליהם את דעתו עם מי להינשא. מצד שני – קיימת סכנה שיתפתו להתבונן במראה החיצוני ולא בתכונות הפנימיות ושיליכו אותם שולל כדי שיסכימו להתחתן עם בן/ת זוג שלא מתאימה להם.

פסוק א: וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רָגְלָיו (יעקב "לוקח את הרגליים" שלו); וַיֵּלֶךְ, אַרְצָה בְּנֵי-קְדָם (לכיוון מזרחה לכיוון חרן). **בשונה** מיצחק, שעבד אברהם ערך חיפוש ומבחן לאתר ליצחק בת זוג בחרן, יעקב יוצא בעצמו למסע החיפושים (למעשה, למסע הבריחה מעשיו – עונש על גניבת הברכה).

המפגש עם רועי הצאן: פסוקים ב-ח

יעקב מגיע לשדה מחוץ לעיר חרן, ורואה שם באר מים וסביבה שלושה רועי צאן עם העדרים שלהם יושבים ולא עושים כלום. יעקב לא מבין את התנהגותם (תרבותם) ושואל אותם (בלשון חיבה) "אחי, מהיכן אתם?" והם עונים לו בחזרה בלי שום כינוי חיבה – שהם מחרן. יעקב ממשיך לשאול אותם "האם אתם מכירים את לבן?" ושוב הם עונים לו בקצרה ובקריירות "כן" בלבד (אך לא יוזמים שאלות ולא מפתחים שיחה עם יעקב). יעקב מוסיף ושואל "השלום לו (הוא בריא ושלם)? והם מגיבים "שלום" (כן שלומו טוב). יעקב לא מרפה ושואל/מעיר להם "למה אתם נחים ולא משקים את העדרים שלכם? לכו לעבוד! (לבצע את תפקידכם כרועי צאן)" והם משיבים (האמת, די בנימוס) כי הם לא מסוגלים להשקות לבדם צריך שכל רועי הצאן של העיר/כפר (חרן) יגיעו כדי להרים יחד את האבן על פי (פתח) הבאר.

שאלת עמ"ר/חשיבה/דיון – זה טוב או רע שיש אבן על פי הבאר? למה לחסום את הגישה למים? זה לא שייך לכולם?

מצד אחד: זה רע – כי זה מונע מאנשים שימוש במים שזה מצרך בסיסי וחיוני להישרדות ואף לקיום ה"רכוש" (הצאן).

מצד שני: זה טוב – זה מונע שימוש מוגזם או זיהום – דברים שיפגעו בבאר שהם השקיעו מאמץ כדי לחפור ולהגיע דרכה למי התהום. כאשר יש דברים "חינם" ללא כל השגחה – מהר מאוד דברים נהרסים. (למשל, תאי השירותים – מהר מאוד הם מזדהמים כאשר אין השגחה של כולם על כל אחד ואחד).

שימי לב: **המטאפורה** "אחי" חוזרת על עצמה כמה פעמים, כלומר זו **מילה מנחה**. תפקידה **להדגיש**... שיעקב יודע להרגיש קרוב לאנשים זרים אך לא ממש התנהג כך כלפי אחיו הביולוגי.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

מטאפורת האבן – הקושי בהזזת האבן והוצאת המים מהבאר זה **רמז מטרים** לקשיים של יעקב "לדלות" מרחל ילדים / להתחתן איתה.

המפגש עם רחל פסוקים ט-יב

בעוד יעקב משוחח עם רועי הצאן מייד עם הגעתו לשדה חרן – גם רחל מגיעה עם הצאן שלה.

שאלת עמ"ר/חשיבה/דיון – זה טוב או רע שרחל היא רועת צאן?

מצד אחד זה חיובי – היא אישה עצמאית חזקה ובעלת יכולות כמו כל גבר למרות שמדובר בתקופה שוביניסטית להחריד.

מצד שני זה שלילי – כי היא לבד עם גברים זרים וחזקים שעלולים להטריד ולפגוע בה.

נציין, כי **בשונה** מבנות יתרו (שמות פרק ב'), שנשלחו כולן יחד לרעות את הצאן, ולא רק ילדה צעירה אחת, רחל הלכה לבדה בלי לאה הבכורה.

פסוק י': וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל, בֵּת-לָבָן אָחִי אִמּוֹ, וְאֶת-צֹאן לָבָן, אָחִי אִמּוֹ; וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב, וַיְגַל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאֵר, וַיִּשָּׁק, אֶת-צֹאן לָבָן אָחִי אִמּוֹ.

מה ראה יעקב? כיצד ידע שזו האחיינית של אימו? סגנון הכתיבה של התנ"ך הוא "**אליפטי**" (מחסיר פרטים שהקורא צריך להשלים בעצמו. מצד אחד, ניתן לשער שראה את יופיה (**כפי** שעבד אברהם בפרק כ"ד דבר ראשון זיהה את יופיה של רבקה), שכן, בהמשך יסופר לנו כי **בהשוואה** לאחותה לאה רחל מאוד יפה. מצד שני, יתכן ונאמר לו ע"י רועי הצאן – "הינה הבת של לבן ששאלת עליו" ויעקב התרגש מעצם העניין ולא דווקא מהמראה החיצוני שלה. הביסוס לטענה זו (שיעקב ידע מי היא ולא רק איך נראית) שיעקב מציג עצמו לרחל כבן דודה שלה ונושק לה (כקרוב משפחה ולא כאיש זר).

בפסוקים יא-יב כתוב מנשק את רחל, בוכה ומספר לה שהוא קרוב משפחתה.

בפסוק זה לכאורה יש **קושי כרונולוגי** ברצף הדברים. היינו מצפים שהוא קודם יציג עצמו ורק אח"כ יתן לה נשיקה.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

שימו לב ל"ניגודים" בדמותו של יעקב. מצד אחד גבר חסון שמסוגל להרים בכוחות עצמו אבן ששלושה רועי צאן לא הצליחו ומצד שני גבר עדין ורגיש שבוכה מהתרגשות שרואה את קרובת משפחתו פעם ראשונה בחייו.

שאלת עמ"ר/חשיבה/דיון – האם זה נס או דבר טבעי שיעקב הצליח להרים לבדו את אבן מעל פי הבאר?

מצד אחד זה נשמע כ"נס". הראייה: שלושה גברים לא הצליחו להרים אבן זו.

מצד שני זה יכול להראות שכאשר שלושה עצלנים לא רוצים לעשות משהו זה לא אומר שאיש אחד לא מסוגל לעשות זאת. למשל, לפעמים ההורים מבקשים מהילדים לסדר את הבית והם לא מצליחים כי הם מתעצלים אבל אמא מסוגלת בזמן קצר לסדר יותר טוב מאשר כל הילדים יחד. לא כי נעשה נס אלא כי איכפת לה וחשוב לה.

אחרי המפגש עם יעקב רחל רצה לספר לאביה על כך שיעקב בן דודה שלה הגיע לחרן.

המפגש בין יעקב ללבן פסוקים יג-טו

לבן רק שומע את השם של יעקב בן אחותו, ומייד רץ לקראת יעקב. ככל הנראה, חשב שיעקב בא כמו עבד אברהם עם רכוש רב כדי לחפש אישה, וחשש אולי יעקב יראה אישה יפה אחרת ויחשוק בה ולא בביתו רחל.

לבן מכניס את יעקב לביתו כאורח. לאחר חודש מציע לו לעבוד תמורת תשלום (ולא בחינם, כי למעשה הוא לא בן משפחה הגרעינית שעובדים ועוזרים בחינם להורים). יעקב מבקש בצורה **מפורטת** מפורשת את "רחל בתך הקטנה". יעקב מפרט כדי שלא תהינה בעתיד אי-הבנות כי כנראה ידע שלבן הארמי רמאי.

פסוקים ט"ז- י"ז: האקספוזיציה

פסוקים טז-יז הם אומנם באמצע הסיפור ולא בפתיחה אך משמשים כ"**מצג פתיחה**" להמשך הסיפור. הוא מהווה **רמז מטרים לסיבוך/קונפליקט** שיהיה בהמשך העלילה. יש בפסוקים אלו, את שמות הדמויות (רחל ולאה) שמות של בעלי חיים, מעמדות (בכורה וצעירה), תכונות (יפה ולא יפה).

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

מה פירוש "עיני לאה רכות"?

פירוש א, לפי ההמשך שמסופר שרחל יפה ניתן לשער שהיא ההיפך מכך, כלומר: מכוערת = "ניגוד".

פירוש ב, ניתן לומר ש"רכות" זה מילה שמתארת יופי סולידי, (נראית בסדר) אך רחל מתוארת כיותר יפה כיפה מאוד כלומר הפסוק בנוי לא כ"ניגודים" אלא ב"הדרגתיות"

פירוש ג, עיניים רכות=דומעות. לפי פירוש זה מובן למה היא לא רועת צאן כי היתה רגישה לשמש.

העסקה "לרכישת" רחל פסוקים יח-כ':

יעקב מציע שיעבוד 7 שנות עבודה תמורת רחל. בעת העתיקה היה מקובל לשלם לאבי הכלה "מוהר" תשלום על כך שהילדה מפסיקה לעבוד/לשרת בבית. יעקב ברח מעשיו בלי כלום ולכן נאלץ לשלם בעבודה ולא בכסף מזומן. היות ולבן היה רמאי הוא כנראה חשד שגם יעקב רמאי ויברח לכן דרש שקודם יעקב יעבוד ורק אח"כ יקבל את רחל.

לבן מסכים ואומר "טוב תתני אתה לך, מתתני אתה, לאיש אחר". הפעם, בשונה משידוכי יצחק ורבקה, לבן לא דורש לשאול את "פי הנערה" (את דעתה) והוא מחליט ללא היסוס בלי להתייעץ עימה (אולי כי הבין שאין טעם לשחק "קשה להשגה" כי יעקב הציע הצעה מאוד נדיבה – לעבוד 7 שנים תמורתה).

בכל מקרה, המשפט שאמר לבן ליעקב ערמומי מאוד ויעקב נפל בפח ולא שם לב למה שנאמר ב"אותיות הקטנות". לבן מסכים שעדיף יעקב יתחתן איתה מאשר משהו אחר אך לבן לא אמר "אוקי". אם תעבוד 7 שנים בתום ה-7 שנים תקבל את רחל". ואכן זה מה שקרה – יעקב עבד 7 שנים אך קיבל את לאה במקום רחל.

פסוק כ': וַיַּעַבְדַּ יַעֲקֹב בְּ(עבור) רַחֵל, שִׁבְעַ שָׁנִים; וַיְהִי בְעֵינָיו כְּיָמִים אֶחָדִים, בְּאַהֲבַתוֹ אֶתָּה.

משפט רומנטי זה מתאר את הרגשות של יעקב. כיצד הזמן חלף לו במהירות או כמה המחיר היה נמוך לאור גודל אהבתו.

ליל ויום הכלולות פסוקים כא-כז

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

בחלוף 7 שנים יעקב ניגש ללבן (למה לא להיפך?..) ודרש "לבוא אליה (לרחל)" (=לשכב/להתחתן) איתה כמוסכם. לבן מארגן משתה (טקס חתונה נועד למעשה לסמן לכולם שהנערה "תפוסה" ואין לחזר אחריה או לבקש עוד את ידה). אולם, וְהָיָה בְּעָרְב (כלומר, בחסות החשכה) וַיִּקָּח (לבן) אֶת-לֵאָה בֵּתוֹ (במקום את רחל), וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו (ו"שם" אותה במיטה של יעקב במקום את רחל); וַיָּבֵא אֵלֶיהָ (יעקב שכב איתה כי לא ידע שזו לאה ולא רחל).

באמצע הדרמה מסופר כי וַיֵּתֶן לָבֵן לָהּ (ללאה), אֶת-זֶלְפָּה שִׁפְחָתוֹ--לְלֵאָה בֵּתוֹ, שִׁפְחָהּ. כדי להדגיש שזו לא היתה טעות בתום לב. הוא פעל במודעות מלאה.

בפסוק כה: וְהָיָה בְּבֹקֶר, וְהָיָה (לפתע יעקב מגלה שהבחורה במיטה) הוּא לֵאָה (ולא רחל)

כיצד יעקב הרגיש? כיצד לאה הרגישה?? הסגנון **האליפטי** של התנ"ך **משמט** תיאורים דרמטיים ורגשיים אלו כי אינם תורמים למטרה החינוכית של הסיפור אולם הדמיון של הקורא לא מניח לו וגורם לו להיות מעורב ולחשוב איזו השפלה חשה לאה בבוקר שהיא מביטה ביעקב המרגיש מרומה.

המדרש מוסיף/מציע דיאלוג שהתקיים ביניהם בו יעקב שואל את לאה למה היא רימתה אותו ולאה משיבה לו שהיא למדה את מלאכת הרמאות ממנו (כי הוא בעצמו גנב מיצחק העיוור את הברכה של עשיו הבכור) ובכך המדרש מדגיש לנו שיעקב נענש **בשיטת הגמול מידה כנגד מידה**.

לבן לא מתרגש מהכעס של יעקב ומשיב לו "לא-יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֵמֹנוּ--לְתֵת הַצִּעִירָה, לַפָּנִי הַבְּכִירָה".

אצלנו לא נהוג כך. אפילו לא צריך לומר או לרשום זאת בהסכם. ברור שהצעירה לא מתחנת לפני הבכורה. רצית את הצעירה? זה לא אומר שתקבל אותה לפני שלא תתחתן. ולכן לבן מציע ליעקב לעבוד עוד 7 שנים גם בתמורה לרחל.

האם יעקב חיכה עוד 7 שנים?

פירוש א, לכאורה כמו בנישואין הראשונים הוא קודם עבד (שילם על ה"סחורה") ורק אח"כ קיבל את התמורה. פירוש ב, יעקב מקבל הפעם מיידית את רחל. "וַיִּמְלֵא שִׁבְעַ זֶמַן" מתפרש המתן לסיום 7 ימי המשתנה ותתחתן גם עם רחל. ראייה: נאמר בפסוק ל' "וַיָּבֵא גַם אֶל-רַחֵל, וַיֵּאָהֱב גַם-אֶת-רַחֵל (יותר) מֵלֵאָה; וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ, עוֹד שִׁבְע־שָׁנִים אַחֲרֹת (נוספות)". כלומר, קודם התחתן אח"כ שילם.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

שאלת עמ"ר/חשיבה/דיון – מדוע יעקב לא מדליק "נר" (תאורה) לפני/בזמן ששכב עם לאה?

מצד אחד – הדלקת נר יכולה למנוע את התרמית. מצד שני – בתרבות זו שאין קיום יחסי מין לפני החתונה, המפגש הראשון הוא מבין מאוד. זו הפעם הראשונה ששני בני הזוג נמצאים יחד ערומים.

יש לציין, כי ע"פ ההלכה היהודית, לא רק בליל הכלולות (בלילה הראשון) אלא לאורך כל חיי הנישואין אסור לקיים יחסים עם תאורה אלא יש לקיים בחושך מוחלט! (כמו לכל דבר ניתן גם לזה למצוא מעלות וחסרונות אך אין זה המקום לפרטם).

גם רחל, כמו לאה, מקבלת שפחה שתסייע לה במלאכות הבית.

ה' מבקש את נרדף פסוקים ל"א-ל"ה

ה' רואה שיעקב שונא את לאה ומעדיף את רחל על לא עוול בכפה של לאה ולכן מעניק ללאה ילדים ואת רחל הופך לעקרה.

לב. וַתֵּהָרֵא לְאֵה וּתְלִד בֶּן, וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן: כִּי אָמְרָה, כִּי-רָאָה ה' בְּעֵינַי--כִּי עָתָה, יִאָּהֲבֵנִי אִישִׁי. לֵב וַתֵּהָרֵא עוֹד, וּתְלִד בֶּן, וַתֹּאמֶר כִּי-שָׁמַע ה' כִּי-שָׁנוּאָה אֲנִי, וַיִּתֵּן-לִי גַם-אֶת-זֶה; וַתִּקְרָא שְׁמוֹ, שִׁמְעוֹן. לֵב וַתֵּהָרֵא עוֹד, וּתְלִד בֶּן, וַתֹּאמֶר עָתָה הַפֶּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי, כִּי-יִלְדֹתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים; עַל-כֵּן קָרָא-שְׁמוֹ, לֵוִי. לֵב וַתֵּהָרֵא עוֹד וּתְלִד בֶּן, וַתֹּאמֶר הַפֶּעַם אֹדְהָ אֶת-ה'--עַל-כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ, יְהוּדָה; וַתַּעֲמֹד, מִלְּדוֹת.

מדרשי השמות של בני לאה מעידים על מערכת נישואין מעורערת

ראובן – מלשון: ה' ראה את הסבל שלי ולכן נתן לי בן כדי שיעקב יאהב אותי

שמעון – מלשון: ה' שמע שאני שנואה

לוי – מלשון: כעת יעקב יתלווה אלי כי אני לא יכולה להחזיק לבד 3 ילדים קטנים.

יהודה – מלשון: תודה. רק בילד הרביעי לאה במקום לבכות על החצי כוס הריקה מודה על החצי כוס המלאה.

"ותעמוד מלדת" הפסיקה את שרשרת הלידות מיזמתה/התעקרה.

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה

=עצרה/ה' עצר את המרוץ של הולדת ילדים כדי לזכות בתשומת לב מיעקב.

שאלת עמ"ר/חשיבה/דיון – האם לדעתך הולדת ילדים כטכניקה לשיפור/חיזוק הזוגיות היא פעולה רצויה? האם הוספת ילד תקרב בין בני הזוג או תהיה מקור לסכסוכים נוספים?

התכנים נכתבו על ידי - יאיר בקר ואביחי בן לאה